

مشاوران جوان

انجمن علمی مشاوره دانشگاه محقق اردبیلی

سال ۹۷-۹۸

گاهنامه علمی - تخصصی

شماره اول (با محوریت آسیب اجتماعی)

فضای مجازی

بزهکاری

اعتیاد

طلاق

تحلیل فیلم "قصه های ما"

پرسش و پاسخ پیرامون موضوع خودکشی
با دکتر احمدرضا کیانی

عنوان:

مشاوران جوان

زمینه انتشار:

علمی – تخصصی

صاحب امتیاز:

انجمن علمی مشاوره دانشگاه محقق اردبیلی

مدیر مسئول:

سیران امینی

سر دبیر:

نسیم محمدی

استاد مشاور:

دکتر احمد رضا کیانی

ویراستار:

سیران امینی، نسیم محمدی

هیأت تحریر:

دکتر علی شیخ الاسلامی، رضا قاسمی جوینه، نسیم محمدی، نیما رضوانی،

هاجر وطن زاده، احسان محمدی، زینب کریم الهی

طراح جلد و صفحه آرا:

رضا رسول زاده

تشکر از استاد مشاور انجمن علمی مشاوره، دانشجویان و دوستان رشته ی مشاوره بابت ارسال مطالب.

فهرست مطالب

۲ ..... فضای مجازی

۶ ..... اعتیاد

۹ ..... تحلیل فیلم «قصه‌های ما»

۱۱ ..... پرسش و پاسخ پیرامون موضوع خودکشی با دکتر احمد رضا کیانی

۱۳ ..... طلاق

۱۶ ..... بزهکاری

سخن سردبیر

انسان‌ها در فراز و نشیب‌های تاریخ همیشه از دردها و آسیب‌های اجتماعی بسیاری رنج برده‌اند و همواره در جستجوی یافتن علل و انگیزه‌های آنها بوده‌اند تا راه‌ها و شیوه‌هایی برای پیشگیری و درمان آنها بیابند. از مجموعه این آگاهی‌ها و تجربه‌ها و آموخته‌ها، توانسته‌اند زمینه مطالعاتی و رشته‌های مختلفی را برای تبیین بی‌هنجاری‌ها و نابسامانی‌های زندگی اجتماعی پدید بیاورند. حاصل این کار پیدایی دانش آسیب‌شناسی اجتماعی و انحرافات است.

آسیب‌شناسی اجتماعی مطالعه بی‌نظمی‌ها و آسیب‌های اجتماعی همراه با علل و انگیزه‌های پیدایی آنها و نیز شیوه‌های پیشگیری و درمان این پدیده‌ها، به انضمام مطالعه شرایط بیمارگونه اجتماعی است؛ زیرا خاستگاه اصلی آسیب‌ها و گز رفتاری‌های اجتماعی را باید در کل حیات اجتماعی و نوع خاص روابط انسانی جستجو کرد. نابسامانی‌های اقتصادی - اجتماعی چون: فقر، تورم، گرانی، بیکاری، فقدان امنیت مالی و حقوقی و دیگر عواملی که باعث «محرومیت» می‌شوند، زمینه مساعدی را برای انواع مختلف آسیب‌های اجتماعی چون: خودکشی، سرقت، اعتیاد به مواد مخدر، الکلیسم، فرزند آزاری، زورگیری، طلاق، گدایی و... فراهم می‌آورند. از این رو مفهوم آسیب‌شناسی گسترده وسیعی پیدا میکند و از ابعاد ارزشی و کاربردی فراوانی برخوردار میگردد. و باید توجه داشت که با توجه به این دگرگونی شدید اجتماعی انسان مدرن این گاهنامه با ارائه مطالب همکاران و دوستان بزرگوار در صدد تحقق امر پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی بوده است. بنابراین استدعا دارم از آموزگاران مسیحادم که دم پاکشان همواره افسون احیای ما بوده است، که تذکرات و انتقادهایشان را یادآور شوند تا نسبت به اصلاح و کیفیت بیشتر آن در چاپ‌های بعدی اقدام گردد، همواره منت پذیرشان خواهیم بود. در خاتمه بر ما فرض است از اساتید و همکاران گرانقدر، که همواره مدیون راهنمایی‌های ارزنده‌شان هستیم، سپاسگزاری و قدردانی کنیم و از درگاه احدیت مسالت نماییم و فرهنگ دوستی با این عزیزان را پاس داریم.

نسیم محمدی

فضای مجازی

گرد آورنده : رضا قاسمی جوبنه ، نسیم ممدی ، نیما رضوانی

فضای مجازی نسل جدیدی از فضای روابط اجتماعی هست؛ با اینکه عمر خیلی زیادی ندارد، توانسته به خوبی در زندگی مردم جا باز کند. مردم بسیاری در سنین مختلف و از گروه‌های اجتماعی متفاوت در فضای مجازی کنار هم آمده‌اند و از فاصله‌های بسیار دور در دنیای واقعی، از این طریق با هم ارتباط برقرار می‌کنند. امروزه روش‌های ارتباطی با دیگران از طریق اینترنت افزایش یافته است. پست الکترونیک، پیام‌های کوتاه، چت روم‌ها، وب پایگاه‌ها و بازی‌ها روش‌هایی برای گسترش و حفظ روابط اجتماعی شده‌اند. روزانه نزدیک به چهارصد میلیون نفر در سراسر دنیا از اینترنت استفاده می‌کنند و یکی از کاربردهای اصلی اینترنت، برقراری ارتباط اجتماعی با دیگران است. شاید عیب اصلی ارتباط‌های اینترنتی آن است که ارتباط در فضای مجازی اساساً بر متن استوار است بنابراین، از نشانه‌های بصری و شنیداری در تعامل‌های رو در رو بی‌بهره است.

امروزه خانواده ایرانی در سبب فرهنگی خود مواجه با شبکه‌های ماهواره‌ای، فضای مجازی، رسانه‌های مدرن و ... است که هر کدام به نوبه‌ی خود بخشی از فرآیند تأثیرگذاری در خانواده را هدف گرفته‌اند. پیام مشترک برنامه‌های این شبکه‌ها عبارتند از: "ترویج خانواده‌های بی‌سامان و لجام گسیخته در مقابل ساختار خانواده، عادی سازی روابط غلط، و ترویج فرهنگ غلط به جای ازدواج" (شکر بیگی، ۱۳۹۱)

پیامدهای مواجهه مخاطبان ایرانی با برنامه‌های شبکه‌های ماهواره‌ای دغدغه‌های بسیاری را برای جامعه کارشناسی ایجاد کرده است. افزون بر شبکه‌های ماهواره‌ای ما مواجه با سیل عظیم دی‌وی‌دی سریال‌های خارجی هستیم که بخش عمده‌ی این سریال‌ها در مقوله زن و خانواده با ترویج فرهنگ

بی‌عفتی و عادی‌سازی مقوله خیانت، عشق‌های ضربداری، مثلثی و ... قصد همراه کردن مخاطب با خود را دارد و ممکن است مخاطب با دریافت پیام این سریال‌ها، با محتوای ارائه شده‌ی آنها احساس هم‌ذات‌پنداری کند.

گسترش فضای مجازی در حوزه رابطه فرزندان و والدین نیز تغییراتی بوجود آورده است که از جمله آن به کاهش نقش خانواده به عنوان مرجع، کاهش ارتباط والدین با فرزند، شکاف نسلی به دلیل رشد تکنولوژی، از بین رفتن حریم بین فرزندان و والدین و ایستادن در برابر یکی از والدین یا هر دو را می‌توان نام برد. در بحث ازدواج‌ها نیز مسائلی چون ناپایداری ازدواج‌ها، تغییر الگوی همسرگزینی، نداشتن مهارت‌هایی برای ازدواج ناتوانی والدین برای آموزش به فرزندان، افزایش روابط دختر و پسر، تمایل به دریافت مهریه‌های سنگین، و بالا رفتن سن ازدواج را می‌توان اشاره کرد. تغییراتی که در حوزه دینی در جامعه رخ داده، کاهش آموزه‌های دینی در خانواده، دوری خانواده از شریعت، کم‌رنگ شدن حریم‌های دینی در روابط خانوادگی است.

حال با توجه به مقدمه فوق، این سوال مطرح می‌شود که تأثیرات اجتماعی فضای مجازی چیست و چگونه می‌توان از تأثیرات زیانبار آن پیشگیری نمود؟

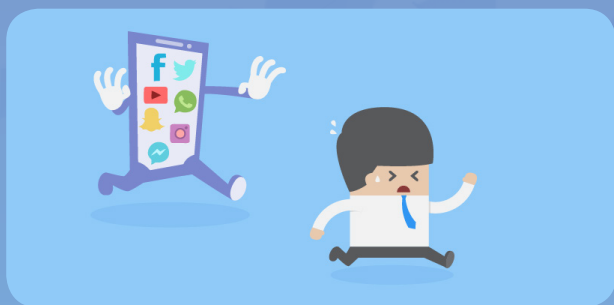
اهمیت تحقیق:

با توجه به اهمیت فضای مجازی در توسعه ی جوامع، در جامعه ی ما نیز در سال های اخیر به فنآوری اطلاعات و ارتباطات توجه زیادی شده است. ولی در این رابطه آسیب های جدی وجود دارد که پرداختن به ریشه یابی آن ضروری است. ۳۵ درصد استفاده کنندگان اینترنت را قشر جوان تشکیل می دهند و میانگین صرف شده برای اینترنت ۵۲ دقیقه در هفته است. شبکه های اینترنتی اجتماعی در کشور ما به سرعت در میان جوانان ایرانی محبوب شده است و "ایرانی ها رتبه سوم را در این شبکه ها کسب کرده اند" (ستارزاده، ۱۳۸۶).

بروز آسیب های نوظهور می تواند زمینه ساز نوع جدیدی از آسیب های اجتماعی و روانی باشد. به همین دلیل، برنامه ریزی برای شناسایی، پیشگیری و کاهش آسیب های نوظهور لازم و ضروری می نماید. آسیب های نوظهور، آسیب های مرتبط با فناوری های جدید است که آسیب های ناشی از استفاده از ماهواره، بازی های رایانه ای، تلفن همراه و اینترنت می توانند در این مجموعه قرار گیرد.

تأثیر فضای مجازی در نارضایتی های خانوادگی:

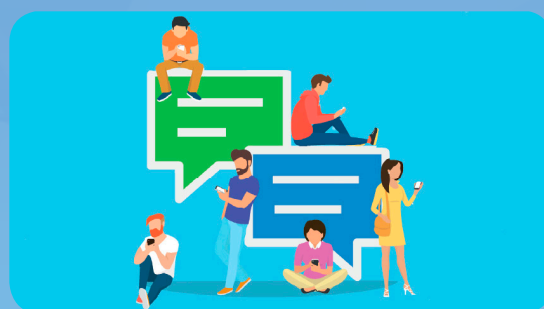
اعتیاد به اینترنت یکی از آسیب هایی هست که امروزه در دنیا شیوع دارد و با پیامدهای منفی برای فرد و جامعه همراه است. یک مطالعه که توسط پژوهشگران دانشگاه هنگ کنگ به صورت اختصاصی در ارتباط با شیوع اعتیاد به اینترنت در دنیا انجام شده است بنا به این پژوهش بیشترین شیوع اعتیاد به اینترنت در کشورهای آسیایی بوده است (حدوداً ۱۰ درصد) و کمترین میزان در کشورهای اروپای غربی و اروپای شمالی (حدوداً ۲ درصد)

میزان اعتیاد به اینترنت در آمریکای شمالی (حدوداً ۸ درصد)، استرالیا (حدوداً ۴ درصد)، اروپای شرقی و جنوبی (حدوداً ۶ درصد) و آسیای جنوب شرقی (حدوداً ۷ درصد) می باشد.

اعتیاد به اینترنت در کشورهایی که از مشکلاتی همچون ترافیک، آلودگی و نارضایتی عمومی از زندگی رنج می برند بیشتر از سایر کشورها است. همچنین بین اعتیاد به اینترنت با کیفیت زندگی (رضایت مندی از زندگی و کیفیت شرایط محیطی) ارتباط منفی و معنادار وجود دارد، بدین معنا که با افزایش کیفیت زندگی، میزان اعتیاد به اینترنت نیز کاهش پیدا می کند.

یکی از بزرگترین مسائل اجتماعی که جوامع امروزی به آن مبتلا می باشند ضعف بنیاد خانواده است. از آنجایی که مشکلات خانواده ها به صورت ناهنجاری های اجتماعی بروز می کند خانواده و سلامت آن از اهمیت فوق العاده ای برخوردار می باشد. صرف نظر از ایجاد آسیب هایی مانند بالا رفتن سن ازدواج، طلاق، فرار از منزل، فحشا و سایر مسایل خانوادگی وجود دارد، سرد شدن ارتباطات عاطفی و نارضایتی ها از زندگی خانوادگی است که باعث ناکامی ها و شکست های بزرگی در زندگی جوانان شده است، که نشان از مشکلات عمیقی در سطح خانواده دارد که به نوعی باید ریشه یابی و درمان شوند. یکی از زمینه های اصلی در بروز مشکلات خانوادگی و اصولاً نارضایتی از زندگی مشترک، فضای مجازی است که تحت تأثیر تولیدات رسانه ای بوجود آمده و باعث آن گردیده تا سطح توقع از زندگی های مشترک را به خصوص در میان نسل جوان بالا ببرد. تحت تأثیر این فضا آنچه جوان باید از زندگی مشترک انتظار داشته باشد به نوعی تحریف می شود. لذت و صمیمیتی که از برنامه ها و محتویات رسانه ها مانند فیلم ها و سریال ها در اذهان جوانان نقش می بندد تا حد بسیار زیادی در زندگی طبیعی قابل دست یابی نخواهند بود و این می تواند تبعات زیانباری برای آینده جوانان به همراه داشته باشد.

یافته های پژوهشی نشان می دهد کشورهایی که وارد کننده ی تکنولوژی های جدید همچون اینترنت هستند بیشتر تحت تاثیر معایب و تأثیرات منفی آن قرار می گیرند. همچنین آسیب های فردی چون اعتیاد به اینترنت با سایر شاخص های توسعه همچون کیفیت زندگی مرتبط است، به طوری که شهروندان کشورهایی که از کیفیت زندگی پایین تر و رضایت مندی پایین تری برخوردار هستند، بیشتر در معرض آسیب هایی همچون اعتیاد به اینترنت هستند.

در ۱۹۹۵، روان شناسی به نام گلدبرگ، اعتیاد جدیدی به نام اعتیاد به اینترنت را کشف کرد. این اعتیاد به سرعت رو به گسترش است و هر روز افراد جدیدی را به کام خود می کشد.

بنابر نظر کارشناسان اجتماعی، ضررهای اخلاقی و جسمی تلفن همراه برای کودکان غیر قابل انکار است؛ بسیاری از فیلم های غیر اخلاقی و پیام های نامناسب، از طریق تلفن همراه بین کودکان پخش می شود. دسترسی آسان به سایت های غیر اخلاقی از طریق تلفن همراه مشکل دیگری دارد که والدین با آن روبه رو هستند.

یکی دیگر از این مشکلات اتاق های گفتگو هستند. این اتاق های گفتگو که معمولاً در آن ها امکان ارتباط با نام های جعلی و مجهول وجود دارد، می توانند زمینه های لازم را برای ایجاد برخی از مفاسد اجتماعی به وجود آورند و تقریباً راهی برای جلوگیری از آن وجود ندارد.

بی اطلاعاتی خانواده ها از این موضوع، خطرهایی را به آنان تحمیل می کند. از سوی دیگر از جمله چالش های اساسی گسترش فناوری ارتباطات در جهان، مخصوصاً در کشورهای در حال توسعه از آسیب های فرهنگی و اجتماعی آن است؛ همچنین قرار گرفتن در معرض فرهنگ های گوناگون، آزادی های زیاد در یک دوره زمانی نسبتاً کوتاه، امکان دسترسی به اطلاعات غیر اخلاقی گوناگون از طریق اینترنت، انزوای اجتماعی، بازداشتن کودکان و نوجوانان از یادگیری های شناختی و آسیب های جسمانی از دیگر مشکلات آن است.

راهکار مقابله با آسیب‌های فضای مجازی:

- ساخت و بخش فیلم‌ها و سریال‌هایی با موضوع اینترنت و مزایا و معایب آن
- وضع قوانین سختگیرانه جهت برخورد با مجرمان جرایم اینترنتی و اجرایی نمودن این قوانین
- آگاهی و هوشیاری بیشتر پلیس سایبری در مورد انواع جدید جرایم رایانه‌ای.
- طراحی بازی‌های رایانه‌ای به گونه‌ای که در آنها انواع خطرات موجود در فضای مجازی و راهکارهایی جهت آشنایی و مقابله با آنها تعبیه شده است.
- طراحی و تدوین بخشی در کتاب‌های درسی در ارتباط با آشنایی دانش‌آموزان با فناوری‌های جدید، اینترنت و خطرات بالقوه آنها.
- ترویج فرهنگ درست استفاده از اینترنت و فضای مجازی.

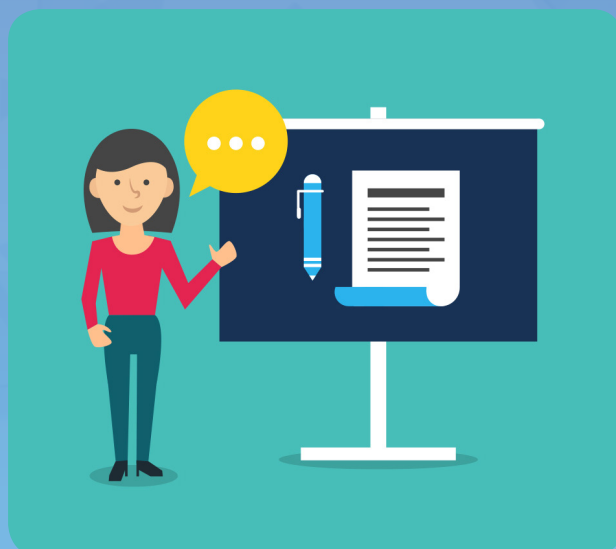

در عصر جهانی شدن، نظام‌های آموزشی بحران‌های جدی را پیش رو دارد لذا لازم است با بهره‌گیری صحیح و استفاده‌ی بهینه از فناوری‌های جدید ارتباطی، نظیر اینترنت و از طریق ایجاد جذابیت در مطالب و مواد آموزشی، توانایی تولید و بازتولید اطلاعات کسب گردد و از این طریق نه تنها در مواجهه با این فرایند رانده نشود، بلکه در متن و بطن تحولات جهانی نقش آفرینی کنند.

منبع

برانیسلا و مالینفسکی، (۱۳۸۷). ترجمه: محسن ثلاثی، غریزه‌ی جنسی و سرکوب آن در جوامع ابتدایی. نشر ثالث تهرانی: تهران

- کودکان و نوجوان: با توجه به اینکه بیشتر استفاده کنندگان از فضای مجازی نوجوانان و جوانان هستند، فرهنگ‌سازی برای کاهش پیامدهای آن ضروری است. لذا اطلاع رسانی، آموزش نحوه استفاده صحیح از این فناوری می‌تواند مؤثر واقع گردد.
- برگزاری کلاس‌های آموزشی در مدارس جهت آگاهی دادن به نوجوانان و جوانان در مورد مزایا و معایب فناوری‌های جدید و نحوه‌ی استفاده‌ی صحیح از آنها.
- والدین: تشویق به شرکت در فعالیت‌های اجتماعی و تقویت به گذراندن اوقات بیشتری با فرزندان در فضای بیرون از خانه به طوری که فرزندان از نظر عاطفی، احساس خلأ نکنند.
- فرهنگ سازی: استفاده از ظرفیت‌هایی همچون رسانه‌های دیداری و شنیداری، روزنامه‌ها، مجلات، نشریات برای نهادینه شدن فرهنگ سایبری.
- برگزاری جلسات آموزشی از سوی مصادر امور فرهنگی در شهرستان‌ها به منظور آشنا نمودن و اطلاع رسانی به والدین در مورد فناوری‌های جدید به ویژه اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مجازی.
- پخش آگهی‌های آموزنده از سوی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در رادیو و تلویزیون در جهت افزایش آگاهی خانواده‌ها در خصوص خطرات ناشی از اینترنت.
- پخش برنامه‌های کوتاه آموزشی درباره مزایا و معایب اینترنت از زبان ورزشکاران و هنرمندان محبوبی که عموماً جوانان آنها را الگوی خود قرار می‌دهند.

اعتیاد

نویسنده: هاجر وطن‌زاده

مراجع مرد لاغر اندام و تکیده ای بود، آرام و کشدار حرف میزد و اغلب «سین» را «شین» تلفظ می‌کرد. پوستی تیره و لب‌هایی کبود داشت و چشمانش گود افتاده بود. ۳۹ سال بیشتر نداشت اما به ظاهر ۱۲ سال بیشتر از سنش نشان می‌داد. حدوداً ۹ سالی می‌شد که دچار اعتیاد شده بود و اکنون پیش روی من نشسته بود؛ در راه مشقت بار ترک اعتیاد به کمک من نیاز داشت.

به چشم‌های خسته و بی رمقش نگاه می‌کردم و پرسیدم: چه شد که به مواد روی آوردی؟ ضربه‌ی آرامی به پیشانی‌اش زد اندکی به زمین خیره شد و شرح اعتیاد خود را چنین بازگو کرد «من زندگی خیلی خوبی داشتم ۳ سال از ازدوایم می‌گذشت و دختری یک ساله داشتم. شغلم مکانیکی بود صبح‌ها سرکار می‌رفتم و شب‌ها مشتاق دیدار همسر و فرزندم به خانه برمی‌گشتم. اما روزی یکی از دوستانم من را به مهمانی‌ای دعوت کرد و در همان مهمانی بود که من گرفتار مواد مخدر شدم، دو سال تریاک کشیدم... برای کنار گذاشتن تریاک، شیشه را به من دادن و با این ایمان که اعتیاد آور نیست در دام بزرگ‌تر و سخت‌تری افتادم. زمان زیادی نگذشت که یک معتاد کامل شدم.

همسر من وقتی از اعتیاد من باخبر شد اوایل خیلی تلاش کرد که من را به مرکز ترک اعتیاد ببرد، اما وقتی دید من دارم مقاومت می‌کنم به همراه دخترم به خانه‌ی پدری‌اش رفت. اکنون چند سال است که تنها زندگی می‌کنم و تمام اثاث خانه را برای تأمین پول مواد فروخته‌ام.»

از نگاهش و لحن محزون صدایش خیلی راحت میشد فهمید که پشیمان است. او زندگی خوب و آرامش را با یک اشتباه از دست داده بود.

اعتیاد به مواد مخدر امروزه در بیشتر جوامع مشاهده می‌شود و آثار مخرب این پدیده‌ی ناسامان جنبه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی را شامل می‌شود. مصرف مواد مخدر نه تنها زندگی خود فرد مصرف‌کننده را تحت تأثیر قرار می‌دهد، بلکه تأثیر عمیقی بر خانواده و دوستان و محیط‌های شغلی و تحصیلی می‌گذارد. سوء مصرف مواد سلامت جامعه را تهدید می‌کند و هر ساله افراد زیادی را قربانی کرده و به آغوش سرد خاک می‌سپارد.

آمارهای موجود نشان می‌دهد که میانگین سن شروع اعتیاد در به سنین ۱۳ تا ۱۵ سال کاهش یافته است. استفاده از مواد مخدر موجب می‌گردد که فرد مصرف‌کننده پر توقع و بهانه‌جو، کژ خلق و خودشیفته و نیز دچار بی تفاوتی نسبت به پستی و بلندی‌های زندگی شود. چنین افرادی از نظر عاطفی ثباتی ندارند و به خانواده و همسر و فرزند خود اهمیتی نمی‌دهند. طبق مطالعات انجام شده، اعتیاد مهم‌ترین عامل خشونت خانگی است. مشکلات روحی و روانی ناشی از مصرف مواد مخدر زمینه تعرض و خشونت را فراهم می‌آورد. اغلب مردانی که همسران خود را کتک می‌زنند سابقه مصرف مواد داشته و این رفتار آنها را می‌توان یک انتخاب و عمل هدایت شده از قبل در نظر گرفت.

نتایج تحقیقات نشان می‌دهد که ارتباط مثبت بین اعتیاد و خشونت خانگی حدود ۴۴ درصد است. با توجه به اینکه خانواده در فرهنگ اهمیت خاصی دارد، زنان تمایل دارند که اسرار خانواده‌ی خود را حفظ کنند و این امر مانع از ایجاد گزارش‌های واقعی درباره‌ی خشونت خانگی می‌شود. مسلم است که اغلب معتادان از وضع خود راضی نیستند و اگرچه جسم و روح درگیر با اعتیاد دارند اما دوست دارند به طریقی از این دام خلاصی یابند و همچون سایر هم‌نوعان زندگی سالمی در کنار خانواده خود داشته باشند بدین منظور انجمن بین‌المللی به نام معتادین گمنام تشکیل شده است که اعضای آن افراد درگیر مواد مخدر هستند که به طور مرتب گرد هم می‌آیند تا به کمک هم از دام اعتیاد رهایی یابند، تنها لازمه‌ی عضویت در این انجمن تمایل به قطع مصرف مواد مخدر است.

اعتیاد باعث بسیاری از دشواری‌های اجتماعی مانند طلاق، درگیری‌های خانوادگی، انحرافات اخلاقی و جرائمی چون قتل، تجاوز و دزدی می‌گردد. برخی از محققین اعتیاد را نوعی مکانیسم دفاعی می‌دانند که افراد برای فرار از سختی‌ها و موقعیت‌های رنج‌آور زندگی به آن توصل می‌جویند. عوامل خطر ساز متعددی در گرایش افراد به مصرف مواد نقش دارند که عوامل فردی، خانوادگی و اجتماعی از آن نوع می‌باشند. عوامل خطر ساز خانوادگی احتمال مصرف مواد در کودکان و نوجوانان را افزایش می‌دهد. کودکان از والدین و سایر اعضای خانواده الگوسازی و سرمشق‌گیری کرده و رفتار خوب و بد آنها را تقلید می‌کنند، این مسئله گویای آن است کودکانی که والدین معتاد دارند به احتمال بیشتری در دام اعتیاد گرفتار شده و به سرنوشت تلخ والدینشان دچار می‌شوند. نزاع‌های خانوادگی، فقدان صمیمیت در بین اعضا، برآورده نشدن نیازهای اساسی در خانواده و درگیری اولیه با مصرف مواد مرتبط هستند.

عوامل خطر ساز اجتماعی نیز تاثیر زیادی در مصرف مواد افراد و به ویژه نوجوانان دارد. نوجوان با مشاهده‌ی مصرف مواد در گروه‌های دوستان و همسالان که بیشترین تأثیرات بر فرد نوجوان در این گروه‌ها است، اخذ نگرش‌های آنان نسبت به مواد مخدر و ادامه‌ی ارتباط با چنین دوستانی که آلوده به مواد مخدر هستند بی‌گمان مشکل‌آفرین خواهد بود. مطالعات نشان داده که تحصیلات پایین نیز می‌تواند در عدم آگاهی افراد و به تبع آن در اعتیاد نقش‌آفرینی کند. اگر میزان تحصیلات، آگاهی و دانش افراد پایین باشد، میزان گرایش به سمت اعتیاد افزایش می‌یابد.

تحلیل فیلم « قصه های ما »

گردآوری و تألیف: امسان ممدی

فیلم «قصه‌ها» به نویسندگی و کارگردانی رخشان بنی اعتماد را مورد مناسبی دیدم که علاوه بر معرفی کوتاه این اثر، بتوانم به بهانه آن چند کلامی در مورد آسیبها و دردهای مشترک اجتماعی برایتان بنویسم. فیلم سینمایی قصه‌ها سیزدهمین ساخته‌ی رخشان بنی اعتماد است که بسیاری او را مهمترین و بزرگترین کارگردان زن سینمای ایران می‌دانند. این فیلم در سال ۱۳۹۰ ساخته شد، اما در سال ۱۳۹۳، اکران یافت، این فیلم از هم تنیدگی هفت قصه کوتاه ساخته شده است که به تعبیری برگشت دوباره شخصیت‌های قبلی فیلم‌های بنی اعتماد در شرایط امروزی است و بصورت گذرا به مسائلی چون انحرافات، فساد، مشکلات مربوط به دانشجویان و... می‌پردازد.

بخشی از نکته نظرهای منفی در مورد فیلم:

مسعود فراستی (منتقد): بهتر بود در پوستر فیلم و اعلان‌ها و در آغاز فیلم جمله‌ای می‌آمد که: «کسانی که فیلم‌های قبلی فیلمساز را ندیده‌اند به دیدن این فیلم نیایند». فیلمی اجتماعی دارای معضلات و دردهای اجتماعی جامعه اما برای مخاطب خاص. خودشیفتگی به جای دردی داشتن.

نقد منتشر شده در سایت پژوهشکده عفاف: رخشان بنی اعتماد در فیلم‌های او هیچ زن موقی وجود ندارد و اگر باشد استعدادش در اثر برخی مشکلات به محاق می‌رود. اما از طرفی او را نجات دهنده‌ی نیز نمی‌توان به حساب آورد؛ زیرا الگوهای او هیچکدام رستگار نمی‌شوند و در باتلاق تاریکی دفن می‌گردند؛ این در حالی است که به هیچ کدام نمی‌توان افتخار کرد و یا از آنان سرمشق گرفت.

محمد تقی فهیم (منتقد): بنی اعتماد به نظر می‌خواسته به هر قیمتی فیلم بسازد. برای همین همه چیز می‌شود شعار و پیام و نهایتاً مضمون و هنر سینمایی در این فیلم ناکام می‌ماند. به این شکل بنی اعتماد در قصه‌گویی تمام شده نشان می‌دهد و همین است که قصه‌ها، غصه می‌شود.

نکته نظرات مثبت در مورد فیلم:

مهرآوه شریفی نیا (بازیگر): خیلی دوست دارم که شخصیت‌های قصه‌های خانم بنی اعتماد، رستگار نمی‌شوند زیرا؛ که این شخصیت‌ها باید تاوان اشتباهات و انتخاب‌های خود و اطرافیان‌شان را ببینند.

کیومرث پور احمد (کارگردان): خوشحالم که بالاخره فیلم قصه‌ها اکران شد. افرادی هم که باعث تأخیر در اکران این اثر شده‌اند، آیا شب‌ها راحت می‌خوابند؟

کیومرث پور احمد (کارگردان): خوشحالم که بالاخره فیلم قصه‌ها اکران شد. افرادی هم که باعث تأخیر در اکران این اثر شده‌اند، آیا شب‌ها راحت می‌خوابند؟

هادی خانیکی (جامعه‌شناس و استاد دانشگاه): رخشان بنی اعتماد را در سخت‌ترین سال‌های این دوران نمی‌توان «تماشاگر» دید. همه جا «کنشگری» در میانه میدان است که هیچ‌گاه از کنار سختی‌ها و گفته‌ها با بی‌تفاوتی نمی‌گذرد. دلش برای آرمان‌ها مدام تپیده و پایش را با همه رنج‌های جسمانی به راه دشوار «کنش» کشانده است تا دوربینش از شکار لحظه‌های تاریخی دور نماند. آرمان خواه است، اما جامعه را سیاه و سفید نمی‌کند، کسی را به جان دیگری نمی‌اندازد و همه جا در پی زدودن خشونت و جهل از چهره انسان است. زنان، جوانان، تهی‌دستان، به حاشیه رانده‌شدگان و بیرون افتادگان از نظم رسمی، سوژه‌ها و مسایل آثار او هستند؛ اما برای دفاع از آنها به دام غیریت سازی‌ها، طبقاتی و اجتماعی معمول نمی‌افتد. نگاهش «انسانی» است. می‌خواهد تا می‌تواند از رنجی بکاهد، نه آنکه رنجی دیگر بیافریند. ببیننده را به تأمل وامی‌دارد؛ ولی او را به واکنش‌های خشم آلود ترغیب نمی‌کند و سرگردان و حیران هم باقی نمی‌گذارد.

قصه‌های ما:

همانگونه که مشاهده کردید نظرات متفاوت و بعضاً متضادی درباره‌ی فیلم گفته و نوشته شده است، اما این تفاوت‌ها از کجا نشأت می‌گیرد؟ اگر از بحث دائمه هنری بگذریم؛ می‌رسیم به بحث «تعریف» مفاهیم.

تعاریف متفاوت از واژه‌ها در بسیاری از موارد محل مناقشه بوده، هست و خواهد بود. باران کوثری بازیگر به نام سینما و دختر رخشان بنی اعتماد در مصاحبه‌ای گفته است: فیلم قصه‌ها امیدوارترین فیلم است. بطور قطع سیاه‌نمایی و سیاه نشان دادن سفیدی‌ها، عملی ناپسند و غیر اخلاقی است. اما تفاوت بین «سیاه‌نمایی» و «واقعیت‌نگری» در چیست؟ وجه تمایز این دو مفهوم در کجاست؟ تمییز این دو مقوله در موضوعات اجتماعی بخصوص آسیب‌های اجتماعی بسیار دشوار است. آنچه مشهود است دعوی بین مدعیان و افراد مقابل تا دیر زمانی ادامه خواهد داشت. اما نباید اجازه داد در این گیر و داد، مفزّی برای دیگران ایجاد شود.

عدم پرداختن به آسیب‌های اجتماعی هیچ وقت در مورد آسیب‌های اجتماعی جواب نداده، نمی‌دهد و نخواهد داد. در انتها باید یادآوری کنم فیلم ساز یا نویسنده‌ای که ادعای تولید آثار اجتماعی دارد، زمانی موفق است که بتواند در مخاطب خود حس دغدغه‌مندی و مسئولیت‌پذیری نسبت به جامعه را بیدار کند و نشان‌دادن صحنه‌های نه چندان خوش آیند زیر و روی باید در راستای ریشه‌یابی و تلاش برای رفع آسیب‌های اجتماعی باشد.

پرسش و پاسخ پیرامون موضوع خودکشی با دکتر احمد رضا کیانی

۱. خودکشی چیست؟

خودکشی تلاشی آگاهانه به منظور خاتمه دادن به زندگی شخص توسط خودش می‌باشد که ممکن است این تلاش به اقدام تبدیل گردد یا فقط به شکل فکری و برنامه‌ریزی یا نقشه ذهنی در فرد باشد.

۲. آمارهای مربوط به خودکشی به چه میزان است؟

بر اساس آمار سازمان سلامت جهانی هر سال تقریباً یک میلیون نفر در سرتاسر جهان بر اثر خودکشی می‌میرند که باعث شده است خودکشی به عنوان یک فوریت مهم پزشکی در بیاید و برآورد شده که میزان خودکشی‌های واقعی ۱۰ تا ۲۰ برابر این رقم می‌باشد که از این بین نوجوانان و جوانان بین ۱۵ تا ۲۹ سالگی بیشترین آسیب‌پذیری را دارند به نحوی که خودکشی دومین عامل مرگ و میر در بین این گروه سنی هست.

۳. چرا آمار خودکشی در سنین پائین بالا است؟

سبب‌شناسی خودکشی در جوانان کم سن و سال به دلیل این که این مرحله از زندگی با تغییرات سریع نظیر تغییر در ساخت خانواده‌گی، ترک خانواده، افزایش دسترسی به مواد و الکل، مشکلات اجتماعی، مالی و تحصیلی همراه هست از سایر سنین متفاوت هست.

۴. خانواده چه تاثیری در خودکشی دارد؟

تحقیقات نشان داده که یکی از فاکتورهای مهم در خودکشی، خانواده و روابط و مشکلات موجود در خانواده می‌باشد. مرزهای نقش‌های جنسیتی زن و مرد تغییر کرده و این نقش در مردان بیشتر خطرناک و محدودکننده است. بر اساس مطالعات، مشکلات رفتاری کودکان و نوجوانان اغلب با الگوهای ارتباط غیربهبوده خانواده‌گی در ارتباط است، و نوجوانانی که والدین‌شان سبک‌های والدینی طردکننده دارند، فرزندان بیشتر به خودکشی فکر می‌کنند و روابط ضعیف و ناکارآمد بین والدین و کودکان باعث می‌شود که فرزندان از استرس در رنج باشند و احساس کنند که از نظر اجتماعی مورد حمایت نیستند و در مواقع مشکلات احساس تنهایی کنند. ضمناً چنین روابط ضعیفی بر عزت‌نفس فرزندان تاثیر منفی می‌گذارد. بعضی مطالعات نشان داده‌اند که وقتی والدین مراقبت، توجه، همدلی و حمایت را برای فرزندان فراهم می‌آورند، فرزندان نیز عزت‌نفس بالاتری از خود نشان می‌دهند. روابط همخوان بین والدین و فرزندان باعث تقویت و اعتماد به نفس در کودکان در مواجهه با چالش‌های زندگی و مشکلات می‌شود و باعث بالا رفتن خودکارآمدی فرزندان می‌شود. کیفیت روابط والد-نوجوان با پیامدهای مثبت و منفی در دوران نوجوانی همراه است که شامل شایستگی اجتماعی، ارزش‌های مثبت،

طلاق

نویسنده: زینب کریم الهی

طلاق جدا شدن زن از مرد، رها شدن از قید نکاح و رهایی از پیمان زناشویی است که نه تنها باعث از هم گسیختگی بنیادی ترین نهاد اجتماعی (خانواده) می شود. بلکه اثرات سوء آن تمام ابعاد جامعه را در می گیرد فرزندان پناهگاه اصلی خود از دست داده و در دریای امواج اجتماع، گرفتار ناملایمات می شوند. در این مقاله طلاق و عوامل مؤثر بر آن مورد بررسی قرار گرفته است، اگر چه در به وجود آمدن طلاق عوامل متعددی از جمله علل فرهنگی، اجتماعی، تفاوت های تربیتی، ایمانی، اقتصادی، سیاسی و علل زیستی دخالت دارند و پدیده ای است که با یک عامل به وجود نمی آید و با یک عامل نیز از بین نمی رود. پرداختن به علل طلاق، با توجه به اثرات سوء آن بر فرزندان و جامعه، امری لازم و ضروری است تا از این راه والدین از سرنوشت شوم فرزندان شان پس از جدایی آگاه شوند تا شاید اندکی به خود آیند و دریابند که آزادی آنها از قید پیمان زناشویی چه غرامت سنگینی خواهد داشت و با بیان نمودن این مسائل بتوان در راه آگاه سازی افراد از اثرات سوء طلاق گامی برداشت تا افراد با دیدی روشن تر و بهتر به پیمان زناشویی تن در دهند و شاهد افزایش طلاق در جامعه نباشیم.

مقدمه

تاریخچه ی طلاق به تاریخچه ازدواج بر می گردد. به همان علت که بشر بنا به درخواست طبیعی خود پیوند ازدواج می بندد تا در کانون گرم خانواده و در کنار همسر خود به سکون و آرامش برسد، به همان گونه نیز ممکن است به دلایلی از ادامه زندگی خودداری کرده، طلاق را بپذیرد. طلاق به معنی پایان قانونی ازدواج و جدا شدن همسران از یکدیگر است. طلاق معمولاً وقتی اتفاق می افتد که استحکام رابطه ی زناشویی از بین می رود و میان زوجین ناسازگاری و تنش وجود دارد.

تعریف طلاق

انحلال رابطه ی همسری در ازدواج دائمی را که بعد از آن از نظر رعایت حقوق و تکالیف مربوط به زناشویی مسئولیتی برای دو همسر نخواهد بود، طلاق می گویند. اگر ازدواج را قراردادی بین دو شخص برای زندگی مشترک بدانیم، این قرارداد همواره دائم نیست و گاهی بنا به دلایلی فسخ می شود. جریان فسخ قرارداد بین یک زوج را اصطلاحاً طلاق می گویند.

عوامل مؤثر بر طلاق

زوجینی که طلاق گرفته اند همواره علل مختلفی را به عنوان عامل طلاق خود بیان می کنند، در نتیجه یک مشکل یا علت همیشه دلیل طلاق نیست و برحسب شرایط و ویژگی های زوجین علت طلاق می تواند متفاوت باشد که برخی از علل ایجاد طلاق به شرح زیر است:

۱. **عدم تفاهم زوجین:** علاوه بر طرز فکر مسئله مهم دیگر در زناشویی توافقی است که زن و شوهر در مورد قضاوت در مورد مسائل زندگی دارند

۲. **اختلاف طبقاتی:** اختلاف طبقاتی می تواند هم جنبه مادی و هم فرهنگی داشته باشد.

۳. **تفاوت تحصیلات:** مقدار تحصیل معمولاً به مقام اجتماعی شخص بستگی دارد. بنابراین اگر یکی از زوجین تحصیلات دانشگاهی دارد ولی دیگری تحصیلات ابتدایی دارد ممکن است سبب ایجاد احساس حقارت و آزرده گی در فردی که تحصیلات کمتری دارد شود.

۴. **اعتیاد:** معمولاً اعتیاد را با عنوان بلای خانمان برانداز

می‌شناسند زیرا خود اعتیاد همسر و همچنین گاهی ترس از آینده زندگی با یک معتاد و تبعاتی چون فقر و بیکاری فرد معتاد منجر به پاشیده شدن خانواده می‌شود.

۵. پر خاشگری و تندخویی: تندخویی و پر خاشگری یکی از زوجین و بی‌احترامی به همسر.

۶. فقر: عدم توانایی برای تهیه مایحتاج زندگی و برآورده کردن نیازهای روزمره زندگی.

۷. آرزوهای بلند و زیاده خواهی یکی از زوجین.

عوامل موثر در طلاق را می‌توان بصورت زیر فهرستوار جمع‌بندی نمود:

۱: اعتیاد ۲: فقر و بحران‌های اقتصادی ۳: بیکاری ۴: نداشتن تجانس و عدم کفویت ۵: خشم و پر خاشگری و کتک زدن ۶: اختلالات جنسی و سردمزاجی ۷: فساد اخلاقی، اعتیاد، قمار، ولگردی و خیانت‌های زناشویی ۸: عدم توجه به یکدیگر ۹: خود رأیی و استبداد در خانه و سلطه جوئی ۱۰: دو رویی ۱۱: ازدواج‌های احساسی و عشق‌های کور ۱۲: فمینیسم و مردسالاری ۱۳: حسادت‌های غیرعادی و.....

آسیب شناسی طلاق

طلاق تأثیرات متفاوتی بر زن و مرد می‌گذارد و این تأثیر می‌تواند برحسب شرایط متفاوت باشد، یعنی برای بررسی این مورد ابتدا باید علت طلاق را مورد توجه قرار داد. مثلاً زنی که به علت اعتیاد همسر از او جدا شده و حضانت و سرپرستی فرزندان را نیز بر عهده گرفته است طبیعی است در چنین شرایطی زنان مطلقه دیگر در خانه پدری جایگاه خوبی نداشته و مجبورند برای تأمین هزینه‌های زندگی خود و فرزندانشان از هر راهی کسب درآمد کنند که متأسفانه عده‌ای از زنان مطلقه به باندهای فساد گرایش پیدا می‌کنند. یکی دیگر از تبعات و تأثیرات طلاق بر روی زندگی زنان مطلقه به وجود آمدن پدیده «قاچاق زنان» است زیرا حمایت مادی و معنوی از زنان مطلقه و کودکان طلاق غالباً نیست. زندان برحسب مجرمیت بر فرد مطلقه باعث افزایش میزان آسیب می‌شود. تأثیر طلاق بر روی مردان نیز به صورت ناهنجاری‌هایی بروز می‌کند به عبارت دیگر وقتی مردی از همسر خود جدا می‌شود با مشکلات و ناراحتی‌های روحی و روانی فراوانی روبه‌رو می‌شود، زیرا او دیگر حاضر نیست و نمی‌تواند برای ادامه زندگی به درون خانواده پدری خود بازگردد بنابراین ترجیح می‌دهد که در خانه‌ای به صورت تنها و مجردی زندگی کند این گونه مردان معمولاً برای رهایی از تنهایی به دوستان ناباب پناه برده و به فساد اخلاقی گرایش پیدا می‌کنند. از سایر تبعات طلاق بر روی مردان می‌توان گرایش آنها به سوی استعمال مواد مخدر و الکل اشاره کرد. مردان تحت چنین شرایطی برای فراموش کردن مشکلات سعی می‌کنند از این گونه مواد به عنوان آرامش بخش و تسکین دهنده استفاده کنند. گرایش به سرقت، جیب‌بری و... از سایر تأثیرات طلاق بر روی مردان مطلقه است. تحقیقات نشان می‌دهد ۳۰ درصد از مجرمان زندانی ازدواج‌های ناموفق داشته‌اند.

۱. فساد اخلاقی ۲. ایجاد روحیه پر خاشگری ۳. بحرانهای اقتصادی و عواقب آن ۴. بوجود آمدن زمینه اضطراب ۵. بوجود آمدن زمینه وسواس و عدم امنیت ۶. بی قراری و فرار از منزل ۷. سوء ظن و حسادت ۸. انکار حقایق و وقایع ۹. ارضا نشدن نیازها و واکنش منفی نشان دادن ۱۰. فقدان انعطاف و صمیمیت ۱۱. روابط نامطلوب ۱۲. زندان ۱۳. اعتیاد و ولگردی.

راه‌های کاهش وقوع طلاق

خانه و ورود به خانه دیگر ساده است اما انتقال از یک وضعیت به وضعیت دیگر مشکل است. هرگاه عمل طلاق بدون وجود انگیزهای منطقی صورت گیرد، به عنوان فرار از تعهد تلقی شده و سبب بروز مشکلاتی برای همسر و فرزندان میگردد و سرانجام برای جامعه زیانبار خواهد بود. از این رو تمامی عناصر جامعه می بایست به هر نحو ممکن و منطقی از آن جلوگیری کنند. در این میان نقش خانواده بسیار مهم است.

خانواده و والدین می توانند تا حد امکان از وقوع چنین پیش آمد ناگواری پیشگیری کرده و با بکار بستن برخی رفتارها، وظیفه پیشگیرانه خود را عملی سازند. دلایل احتمالی از هم گسیختگی زندگی زناشویی از طریق طلاق، تقریباً بی‌شمارند زیرا پیوند زناشویی دو شخصیت منحصر به فرد با دو زمینه متفاوت را برای زندگی در زیر یک سقف فراهم می‌آورد. شاید مهمترین دلیل طلاق این باشد که پیش از ازدواج، یکی از طرفین از دیگری چشم داشته‌های بیش از حد و انتظارات نامعقول دارد. در جوامع امروزی عشق و علاقه پرشور یکی از عوامل مهم زندگی زناشویی به شمار می‌آید. پیش از ازدواج یک زوج معتقدند تا زمانی که عشق شان به همدیگر فروکش نکند، بر هر مشکلی میتوان فائق آمد. آنها بزودی تشخیص میدهند که آتش عشق پیشین فروکش کرده و برای حل مسائل باید راههای عملیتری را در پیش بگیرند.

منبع

- * بازسازی زندگی پس از طلاق نوشته بروس فیشر و رابرت البرتی
- * طلاق و آسیب‌های آن بر کودکان. نوشته صفایی ۱۳۷۲. ص ۵۶
- * بررسی علل طلاق از دیدگاه محققین. رضا صداقت پور
- * طلاق نوشته دکتر باقر ساروخانی. انتشارات تهران سال ۷۲ ص ۲۷۱

از آنجا که ناآگاهی در زمینه‌های مختلف یکی از مهمترین عوامل طلاق است، بنابراین مشاوره دادن به افرادی که می‌خواهند ازدواج کنند و بالابردن سطح آگاهی آنان در جهت موفق بودن ازدواج کمک شایانی می‌کند. در جامعه‌ها از مرکز مشاوره خانواده استفاده می‌شود. در کشور ما آگاهی‌های مناسبی در این مورد داده نمی‌شود و این خود می‌تواند عاملی برای شکست در ازدواج و در نتیجه افزایش طلاق در جامعه باشد. رسانه‌های جمعی به خصوص صدا و سیما می‌تواند کمک بزرگی در اطلاع‌رسانی در زمینه ازدواج و زندگی مشترک داشته باشد و شیوه‌های درست زندگی کردن را در قالب برنامه‌های خود ارائه دهد و باید سعی شود در رسانه‌های جمعی عواملی که باعث افزایش طلاق در این سال‌ها شده همچون افزایش سطح توقع همسران از یکدیگر و نسبت به وضعیت مادی خانواده مورد توجه قرار گیرد زیرا این رسانه دارای طیف وسیعی از مخاطبان در سراسر کشور هستند. باید به جوانان تفهیم کرد ازدواج پیوندی پایدار است که باید رفتار و شیوه‌های منطقی آن را دنبال کرد برای نیل به این منظور بهتر است جوانان دوران نامزدی حدود ۳ تا ۶ ماه را بگذرانند و طی این مدت با مراجعه به مشاوران، تحت آموزشهای قبل از ازدواج قرار گیرند، که به طور قابل توجهی میزان طلاق را کاهش می‌دهد.

بعد از طلاق شرکای زندگی به ازدواج عاطفی با یکدیگر پایان می‌دهند ولی باید شراکت خود را در نقش پدر و مادر حفظ کنند آنجا باید بتوانند برای کمک به نیازهای رشد بچه‌ها با هم همکاری کنند مخصوصاً به هنگام نوجوانی فرزند، ضرورت دارد که مادر و پدر موضع مشترکی را در برابر او اتخاذ کنند نوجوانان ممکن است از عدم آگاهی کامل والدین تفاوت‌های بین خانه‌های آنها سوء استفاده کند و برای کسب آزادی‌هایی که هر دو والد آنها را ممنوع کرده اند آنها را به جان هم بیندازد. در بهترین وضعیت همسران سابق می‌توانند این پیام را به بچه‌های خود منتقل کنند

ناسازگاری‌هایی که منجر به طلاق می‌شوند معمولاً بعد از طلاق برجسته می‌شوند و خود را در شیوه‌های متفاوت زندگی و اداره آنها توسط زوجین نشان می‌دهند بنابراین بچه‌ها با دیدار والد دیگرشان بین دو سبک زندگی متفاوت رفت و آمد می‌کنند

بزهکاری

نویسنده: دکتر علی شیخ الاسلامی

مقدمه

بزه، به سرکشی فرد در برابر اراده اجتماع که به وسیله مقررات تعیین شده است، گفته می شود و بزهکار، کسی است که مرتکب عملی می شود که بنابر قانون برای آن مجازاتی معین شده است. از نظر روان شناسان، گروه بزهکار در شمار یکی از گروه های متنوع ناسازگاران اجتماعی هستند و از نظر حقوق دانان، گروه بزهکار کسانی هستند که به انجام دادن هر کار یا ترک کاری که برابر قانون، مجازات دارد، دست می یازند.

عوامل اثرگذار بر بزهکاری نوجوانان و جوانان

براساس پژوهش های انجام شده، سه عامل در بزهکاری نوجوانان تأثیر بسزایی دارد: خانواده، مدرسه و اجتماع.

۱. خانواده، با داشتن یکی از ویژگی های زیر، نقشی پررنگ در ناهنجاری اخلاقی و اعتقادی فرزندان ایفا می کند:

الف) رفتاری بی ثبات والدین با فرزند؛

ب) پای بند نبودن خانواده به ارزش های اخلاقی و اعتقادی؛

ج) تبعیض و تفاوت گذاشتن میان فرزندان؛

د) درگیری ها و اختلاف های خانوادگی و رفتارهای نادرست خود والدین؛

هـ) طلاق والدین.

۲. مدرسه

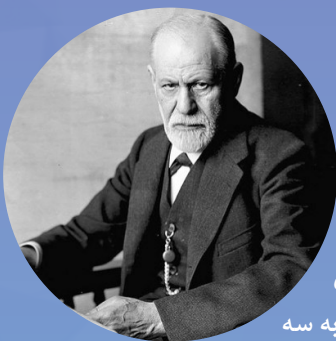
۳. اجتماع که خود شامل این زیر مجموعه هاست:

الف) شرایط محیطی و ساختار شهری نابسامان؛

ب) وضعیت اقتصادی؛

ج) رسانه های گروهی: رادیو، تلویزیون، سینما، مطبوعات.

دیدگاه های نظری بزهکاری

فروید

فروید معتقد است که شخصیت در اوایل کودکی (۵ سال اول زندگی) پایه ریزی می شود. او ابتدا شخصیت را به سه

سطح تقسیم کرد: هشیار، نیمه هشیار و ناهشیار. ولی بعداً نظر خود را درباره ی سه سطح شخصیت تغییر داد و سه ساختار اساسی را در آناتومی شخصیت معرفی کرد: نهاد، من و فرامن (شولتز و شولتز، ۲۰۱۰، ترجمه سیدمحمدی، ۱۳۹۵). نهاد، اساسی ترین جنبه ی شخصیت است. نهاد مثل یک کودک نازپرورده عمل می کند؛ زیرا خواهان ارضای فوری امیالش است. نهاد مظهر اصل لذت است. خود بخش سازنده ی شخصیت است که با توجه به واقعیت دنیای خارج عمل می کند و آن دسته از تمایلات نهاد را که با واقعیت خارج تضاد دارند، تعدیل، ضبط و کنترل می کند. خود سازمان پیچیده ای از فرایندهای روانی (تفکر، حافظه، قضاوت و انواع یادگیری ها) است که نقش واسطه را میان نهاد و دنیای خارج ایفا می کند. رشد و تکوین خود تحت تأثیر عوامل ارثی و محیطی صورت می گیرد (شفیع آبادی و ناصری، ۱۳۹۴). بین سه تا شش سالگی، فراخود یا وجدان از طریق تعامل با والدین که تأکید دارند کودکان باید از ارزش های جامعه تبعیت کنند، شکل می گیرد؛ اکنون خود با تکالیف به طور فزاینده دشوار رفع و رجوع کردن درخواست های نهاد، دنیای بیرونی و وجدان روبه روست. فروید معتقد است که عدم توازن میان رشد این سه بخش از شخصیت (نهاد، خود و فراخود) که

در اثر شرایط ناسالم محیطی در دوران کودکی به وجود می‌آید فرد را به بزهکاری سوق می‌دهد. یک از دلایل عدم توازن شخصیت، ضعف در پیوند عاطفی با والدین در نتیجهی محرومیت از همانندسازی با والدین است؛ زیرا کودک طی فرایند همانندسازی معیارها و ارزش‌های والدین را درونی سازی می‌کند. بنابراین فراخود رشد کافی نخواهد کرد و نارسایی و ضعف در رشد فراخود منجر به ایجاد شخصیت ناسالم و نوروپاتیک خواهد شد. افراد دارای این شخصیت در ارتباط با دیگران غیرقابل پیش‌بینی، بی‌ثبات و غیر صادقانه‌اند و نیز از همدلی بسیار پایینی نسبت به دیگران برخوردارند؛ به بیانی دیگر قدرت درک احساسات دیگران را نخواهند داشت. پس بدون احساس پشیمانی دست به فعالیت خواهند زد که این فعالیت اگر غیرقانونی باشد بزه محسوب خواهد شد (مارتین، ۲۰۰۵، به نقل از سامانی و بهمنش، ۱۳۸۹).

آدلر

به نظر آدلر داشتن تعامل با دیگران ضروری‌ترین تکلیف زندگی است. این تکلیف اولیه منشأ سازگاری بعدی افراد در برخورد با تمامی مشکلات و مسائل زندگی است. آدلر معتقد است که مادر در برخورد با کودک می‌تواند در او علاقه‌ی اجتماعی ایجاد کند و یا برعکس باعث اجتماع‌گریزی او شود. علاقه‌ی اجتماعی به معنای استعداد فطری فرد برای همکاری با دیگران جهت دست‌یابی به اهداف شخصی و اجتماعی است. کودکانی که مورد طرد والدین قرار می‌گیرند با بدگمانی و خصومت به دیگران می‌نگرند و با همین نگرش در زندگی خود با مسائل برخورد می‌کنند. این کودکان فاقد علاقه‌ی اجتماعی هستند و ممکن است روان‌رنجور یا بزهکار گردند (شولتز و شولتز، ۲۰۱۰، ترجمه سیدمحمدی، ۱۳۹۴).

هورنای

هورنای در نظریه‌اش الگویی از شخصیت را مبتنی بر عوامل اجتماعی معرفی کرد که تأثیر عوامل مادرزادی در آن بسیار اندک بود. هورنای معتقد بود اگر در خانواده، کودک احساس ایمنی، محبت، گرمی و صمیمیت وجود داشته باشد، از پیدایش روان‌رنجوری پیشگیری می‌شود (شکرکن، ۱۳۸۵). هورنای معتقد بود که اگر کودک خصومت خود را به دلیل رفتارهای مذکور نسبت به والدین سرکوب کند این خصومت سرکوب‌شده احساس ایمنی کودک را به تحلیل خواهد برد و این خود منشأ روان‌رنجوری‌های بعدی کودک خواهد شد (دادستان، ۱۳۹۰). هورنای جهت‌گیری این افراد روان‌رنجور را به سه دسته تقسیم می‌کند که عبارت‌اند از:

- ۱- حرکت به سوی دیگران: چنین فردی سخت می‌کوشد تا مورد محبت دیگران واقع شود و اگر در جلب محبت دیگران شکست بخورد دچار بیماری روانی خواهد شد.
- ۲- حرکت جهت دوری از دیگران: چنین فردی معتقد است که اجتماع سرچشمه‌ی تمام ناراحتی‌های اوست، بنابراین از اجتماع کناره‌گیری می‌کند و تبادل خود را با محیط قطع می‌کند، به این صورت که نه به دیگران کمک می‌کند و نه از دیگران یاری می‌طلبد.
- ۳- حرکت علیه دیگران: چنین فردی همواره برای دفاع از خود و یا تعرض به حقوق دیگران آماده است و این خشونت تسلط خود را با زورگویی و خشونت نسبت به دیگران اعمال می‌کند و به اعمال خشونت‌آمیز علیه جامعه دست می‌زند (شولتز و شولتز، ۲۰۱۰، ترجمه سیدمحمدی، ۱۳۹۴).

آیزنک

آیزنک در نظریه‌ی خود دو بعد اساسی شخصیت، یعنی درون‌گرایی و برون‌گرایی را در یک طیف و نوروتیسم را در طیف دیگر از ناپایداری-پایداری قرار می‌دهد. به عقیده‌ی وی کسانی که شخصیت نوروتیک دارند بیشترین احتمال را برای خصوصیات و رفتارهای انحرافی دارند. آیزنک سعی بر آن داشت که نتایج مذکور را توسط رویکرد چندعاملی شامل عوامل زیستی، فردی و اجتماعی بررسی و تفسیر نماید. به نظر آیزنک کر تکس مغز در افراد برون‌گرا کم‌تر تحریک‌شده و این افراد از طریق رفتار تکانشی در جستجوی محرک برمی‌آیند. از طرف دیگر کر تکس مغز در افراد درون‌گرا بیش‌تر تحریک‌شده و با روش آرام و کنترل‌شده از تحریکات اجتناب می‌نمایند. به نظر وی، برون‌گراها کمتر از درون‌گراها شرطی می‌شوند. بنابراین کمتر می‌توان بر توانایی آن‌ها در رشد وجدان اخلاقی و رفتار قابل‌قبول تأثیر گذاشت (آیزنک، ۱۹۶۴، به نقل از افراسیابی و اکبرزاده، ۱۳۸۶). بنابراین آیزنک به‌نوعی بعد برون‌گرایی شخص را به رفتارهای بزهکارانه مربوط می‌سازد.

بندورا

چند نوع نظریه‌ی یادگیری اجتماعی پدیدار شدند که مهم‌ترین آن را آلبرت بندورا ابداع کرد. نظریه بندورا بر سرمشق‌گیری به عنوان منبع قدرتمند رشد تأکید کرد که به تقلید یا یادگیری مشاهده‌ای نیز معروف است. این تئوری، رفتار ضداجتماعی را به عنوان یکی از تأثیرات محیطی می‌داند. برای مثال: بندورا تئوری یادگیری اجتماعی را براساس این اصل چنین بیان کرد که رفتار بزهکارانه می‌تواند از طریق مشاهده‌ی دیگران که رفتارهایی از این قبیل را به معرض نمایش می‌گذارند، یاد گرفته شود. از طرفی والدین نیز می‌توانند تأثیری مثبت یا منفی بر رشد و تحول کودک داشته باشند. مثلاً اگر والدین در برابر رفتارهای ناخوشایند کودکان تنبیه و خشونت اعمال کنند کودک یاد می‌گیرد که در مقابل رفتارهای ناخوشایند دیگران خشونت به خرج دهند (ریکمن، ۱۹۹۷، به نقل از سامانی و بهمنش، ۱۳۸۹).

منابع

۱. افراسیابی، مهناز و اکبرزاده، نسرين. (۱۳۸۶). بررسی و مقایسه شیوه‌های مقابله با استرس در نوجوانان عادی و بزهکار شهر تهران. مطالعات روانشناختی دانشکده‌ی علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهراء، ۳ (۱)، ۲۰-۷.
۲. دادستان، پری رخ. (۱۳۹۰). روانشناسی مرضی تحولی. تهران: انتشارات سمت.
۳. سامانی، سیامک و بهمنش، زهره. (۱۳۸۹). مقایسه فرایندها و کنش‌های خانواده در نوجوانان بزهکار و عادی. مطالعات امنیت اجتماعی، ۲۳ (۱)، ۶۸-۴۳.
۴. شفیق آبادی، عبدالله و ناصری، غلامرضا. (۱۳۹۴). نظریه‌های مشاوره و روان‌درمانی. تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
۵. شکرکن، حسین. (۱۳۸۵). مکتب‌های روانشناسی و نقد آن. تهران: انتشارات حوزه و دانشگاه.
۶. شولتز، دوان و شولتز، سیدنی. (۲۰۱۰). نظریه‌های شخصیت. ترجمه یحیی سیدمحمدی، (۱۳۹۴). تهران: نشر ویرایش.

*Lighten up, just enjoy life,
smile more, laugh more,
and don't get so worked
up about things.*

